

125.15); *Cerdanyons* nom d'un mas te. Alps, nom format com HISPANIONES > *españoles*. *Sardaḡés*, a la Baronia de Rialb (Segre mitjà, XVIII, 27) és el que s'hi havia dit, car en aquesta forma es conserva el nom d'un mas important i antic, formant contrats amb un altre mas pròxim dit *L'Empordanès* (27.11). V. infra, per a l'explicació històrico-etimològica d'aqueixos topònims.

Sobre els límits històrics de Cerdanya res millor que extractar el que en diu P. Ponsich: «Geogràficament --- correspon a l'alta conca del Segre --- la limiten, a l'E. el coll de la Perxa; al N. --- Carlit, Pimorent, Campcardós i les crestes de les muntanyes d'Andorra; al S. Puigmal, --- colls de Jou, de Pendís i la Serra de Cadí; el límit Oest, incloent la petita comarca de Baridà, a l'O. d'Àrsèguel, travessa el Segre, un poc més avall del pont d'Àrsèguel i per la carena que separa la vall de Castellnou de Carolze de la vall de Besaran, en país d'Urgell». Observem que el lingüista corrobora aquesta extensió, perquè fins aquesta carena arriba la distinció típica entre pronúncia oriental (é, ə, enfront d'occidental é, e): pròpia encara, aquella, de tot el Baridà.

«Nogensmenys per més amunt que hom remunti en el temps, fins a l'època carolíngia, el Comtat de Cerdanya' desbordava enllà d'aquests límits naturals: a l'E. incloïa, passat el coll de la Perxa, els pobles de La Cabanassa, Ovança, St. P. dels Forcats i Planès, sobre el planell --- Al S., la Vall de Ribes (*Vallis Petriensis*), i la Vall de Lillet, antic vescomtat de Mataplana --- cal recordar la dominació dels comtes de Cerdanya i Besalú sobre el Conflent, el Vallespir i el Rosselló, dels Ss. x al XII; la reunió dels comtats de Cerdanya i de Rosselló sota Nunyo Sanç (1213-1242) --- i després en el reialme de Mallorca (1262-1344). --- La part de Cerdanya incorporada a la 'province de Roussillon' pel tractat dels Pirineus, inclosa avui en el dept. dels Pirineus Orientals, compta actualment 25 municipis, igual com la part espanyola»: Ponsich, *Límits històrics i repertori toponímic de Ross., Cerdanya* ---, Perpinyà 1980, pp. 137-9, el llibre que citem sempre com «Ponsich, *Top.*».

En corroboració d'aquests límits, cito la frase que em digué l'inf. de La Cabanassa: «la Cerdanya comença al Coll de Rigat: ací sem pas *sardḡóls*» (1960, xxxiii, 125.15). Qui segueix la carretera passa el Coll de Rigat, entremig de la Perxa i Sallagosa, però com que la crtra. no passa per Eina, Vià ni Bolquera, ell no volia dir que aquests pobles no fossin també cerdans.

MENCIONS ANT. La notícia més antiga del nom dels cerdans, és la que en donà Poseidonios d'Àpamea c. l'a. 80 a.C. Sembla que en ell es basa, almenys en part, els que ens en diu Estrabó (a. 27 d.C.), en parlar dels Pirineus: «τῆς Πυρρήνης, τὸ μὲν Ἰβηρικὸν πλευρὸν εὐδενδρον ἐστίν --- καὶ τῆς αἰθιθαλοῦς --- τὰ δὲ μέσα περιέχει --- καλῶς οἰκεῖσθαι. Ἐχουσι δὲ αὐτοὺς Κερρητανοὶ τὸ πλεόν, τοῦ Ἰβηρικῆ φῶλου, παρὰ οὓς πέρναι διάφοροι --- ὡς Κιβυρικαῖς».

'En els Pirineus, el vessant ibèric està ben cobert d'arbres --- entre ells els de fulla perenne --- en la part central comprèn trossos bellaments habitables: n'ocupen els *Ceretans* la major part, tribu ibèrica, entre els quals, es produeixen pernills excel·lents --- comparables als de Kibyra' [ciutat anatólia de Lícia], ll. III iv, 10 (cf. ed. G. Budé II, 71, n. 1).¹

Després parlen dels *Cerretani* Plini (III, 22), i amb referència a ells anomena coses *cerretanae*; Marcial XIII, 54.1; i Columella parla d'un *praedium Cerretanum*, finca situada a Cerdanya. Així com coexistiren les formes *Ilergetes* i *Ilergetani*, *Edetes/Edetani*, també existí una variant més breu, *Cerretes*, que és l'emprada per Avienus (*Ora Mar.*, 550). En els mss. dels clàssics grecs i llatins, veiem, doncs, que el mot apareix amb una *rr* doble. No dubtem, però, que això era degut a una atracció per etim. pop. del llatí (o potser ja del grec de la Magna Grècia), per influència de *cerurus* 'alzina', mot sud-italic ja usat per Plini, Columella i Vitruvi, i pel grec Hesiqui (cf. *DECat* IV, 393), i del seu derivat *CERRETUM* (avui *Cerreto*, nom de viles del Sàmnium, Laci i Toscana), ajudat potser per *cerritus* 'foll'.

Però l'única forma correcta fou sens dubte *Cerretani* amb *-r-* simple,² que és com es troba en les inscripcions. El gentilici *cerdà* prové d'aquest ibero-llatí *CERETANUS*. El nom de la comarca, del derivat *CERETANIA*, que ja es documenta en llatí en temps visigòtics: St. Julià, arquebisbe de Toledo, en la seva Història del rei Wamba ho porta escrit *Ciritania* (*Esp. Sagr.* VI, apèndix últim). Els Annals carolíngis d'Eginhard porten que l'any 827 Aizó, ajudat pels sarraïns: «*Ceretaniam, Vallensem* que regionem usquequaque vastavit».

Fóra superflu donar gaires cites de documents medievals, on es troben a cada pas, a grapats: en els articles que dediquem als noms dels pobles cerdans serà fàcil veure'ls documentats. P. ex. el nom del comtat ja figura *comitatum cerdaniensem* en una donació del comte Frèdol de 815 (*Cart. de Tavèrnoles*, f° 79), i en l'Acte de C. de la SdUrg. (ed. PPujol, 104.8, 106.2 etc.). Una mica a l'atzar, hi podem afegir: *comitatu Cerdaniense* en un document de 965 relatiu a Ix i Llo, i *Cerdania* en un de 1011 referent a Llo. Després, en massa, en textos llatins en català: *Cerdaina* a. 1244 (P. Pujol, *Docs. Vg. Urgell.*, p. 19.9)...

ETIM. Consta que *Cere* (documentat en monedes ibèriques) havia estat el nom arcaic de Llívia, del qual resulten, per composició *KEREGIA* > *Sareja* i *KERGOIA* (> *KOR-*, per assimilació) > *Gorguja* (*E.T.C.* I, 88, 1564). De *CERE*, deriven regularment *Ceretes* i *Cerretani*; i d'aquest, *CERETANIA*.

És possible però incert que hi hagués parentiu etimològic amb el nom d'una ciutat *Ceret*, documentada pels Antics a la Bètica (junt amb gentilicis *Ceretani*), com assegura Tovar, *Iberische Landeskunde*, p. 51, que creia ser Jerez de los Caballeros, situat uns 70 k. al S. de Badajoz, i a uns 15 de la frontera portuguesa.